

Antibiotika till barn och ungdom - Varför, vad, när och hur?

Jens Kølsen Petersen
Århus Tandlægeskole
September 1999

INFEKTION:

- Indtræden af mikroorganismer i en makro-organisme, deres spredning og formering, hvorved de skaber sygdom.
- Mikroorganismer:
  - bakterier
  - svampe
  - protozoer
  - (virus)

INFEKTIONSFORMLEN:

Infektionsrisiko = smitterisiko =
antal mikroorganismer x virulens
organismens resistens

Virulens = farlighed

Resistens = modstandskraft

lokal

generel

Behandling af infektion:

- Identifikation af årsag
- Elimination af årsag
- Incision og drænage
- Øge resistensen (vaccination)
- Antibiotika for at reducere antallet af mikroorganismer

ANTIBIOTIKA

Antibiotika er stoffer, som produceres af forskellige former for mikroorganismer (bakterier, svampe, actinomyceter) og som undertrykker væksten af eller destruerer andre mikroorganismer.

ANTIBIOTIKA

Antibiotika omfatter også syntetiske antibakterielle stoffer som fx. **sulfonamider og quinoloner**

KLASSIFIKATION

**Efter kemisk struktur og
virkningsmekanisme.**

De med *-mærkede antibiotika
har odontologisk interesse

Klassifikation

1. Stoffer som hæmmer syntesen af bakteriernes cellevægge:

- penicilliner*
- imidazoler* (fx miconazol)
- cefalosporiner
- vancomycin
- bacitracin

Klassifikation

2. Stoffer som virker direkte på bakteriernes cellemembran (øger permeabilitet = lækage af intracellulære strukturer):

- detergent* (fx klorhexidin)
- nystatin*
- amfotericin B*
- polymyxin

Klassifikation

3. Stoffer som hæmmer proteinsyntesen ved at påvirke ribosomaktiviteten:

- tetracykliner*
- makrolider*, fx erythromycin
- clindamycin*
- kloramfenikol

Klassifikation

4. Stoffer som binder sig til 30 S ribosomet og ændrer proteinsyntesen, hvorved cellen dør:

- aminoglykosider

Klassifikation

5. Stoffer som påvirker nukleinsyre-metabolismen:

- metronidazol*
- quinoloner
- rifampicin

Klassifikation

6. Antimetabolitter som hæmmer stofskiftet:

- sulfonamider
- trimetoprim

Klassifikation

7. Nukleinsyre-analoger - hæmmer de virale enzymer, som er nødvendige for DNA-syntese:

- aciclovir*
- zidovudine
- ganciclovir
- vidarabin

Regler for anvendelse af antibiotika

1. Vurder patientens almene status:

- Er immunapparatet reduceret?

(cytostatica, AIDS, leukoser, diabetes, steroidbehandling, alvorlige leverlidelser)

2. Er der almene symptomer?

3. Alder, vægt?

4. Er der risiko for spredning?

Regler for anvendelse af antibiotika

Anvend kun antibiotika, hvis det er velindiceret.

Risiko ved overforbrug:

- resistensudvikling
- allergi

Regler for anvendelse af antibiotika

Forudsætninger for at antibiotika virker:

1. Mikroorganismer følsomme
2. Tilstrækkelig høj koncentration i vævet. Afhænger af:
  - dosis (og compliance)
  - absorption
  - blodforsyning til vævet

Regler for anvendelse af antibiotika

Overvej altid, om der skal foretages incision og drænage, før der gives antibiotika.

Gælder altid for abscesser og flegmoner

Regler for anvendelse af antibiotika

Antibiotika kan anvendes:

- *profylaktisk*, dvs. forhindre en infektion i at opstå såvel lokalt som systemisk, eller
- *kurativt*, dvs. helbrede en bestående infektion

Regler for anvendelse af antibiotika

Ved *profylaktisk* anvendelse vil der næsten altid være tale om en **høj éngangsdosis** af penicillin V (fx 2,4 g), evt. amoxicillin (fx 3 g) p.o. 1-2 timer før indgreb.

Ved penicillinallergi anvendes erythromycin (fx 1,5 g) eller clindamycin 0,6 g

Regler for anvendelse af antibiotika

Ved *kurativ* anvendelse vil der normal være tale om **høje doser i kort tid med forenklet dosering**, fx penicillin V 0,8 g 2-3 x dagl. i 2-3 dage.

Der er normalt **ikke** indikation for anvendelse af antibiotika med bredt spektrum i odontologien.

Regler for anvendelse af antibiotika

Antibiotika bør normalt ikke anvendes lokalt men kun *systemisk*.

Undtagelser:

- Elyzol Dentalgel® 25%
- tetracyklinopløsning mod refraktær aftøs stomatit (250 mg opløses i et glas vand til mundskylning 4 x dgl.
- antimykotika
- antivirale midler

Indikationer for anvendelse af antibiotika til børn og unge

- *Akut nekrotiserende ulcerativ gingivitis* - metronidazol eller penicillin: 1 uge
- *Juvenil marginal parodontitis* - doxycyclin: 2 uger
- *Akut apikal parodontitis* - penicillin eller metronidazol eller azithromycin: 2-3 dage

Indikationer for anvendelse af antibiotika til børn og unge

- *Akut pericoronitis*-
penicillin eller metronidazol: 2-3 dage
- *Cellulitis - (Streptococcus viridans)*-
penicillin: 2-3 dage
- *Kronisk sklerotiserende osteomyelitis - Garré*-
penicillin eller klindamycin: ugevis

Indikationer for anvendelse af antibiotika til børn og unge

- *Replantation af tænder* - penicillin i en uge
- *Transplantation af tænder* - penicillin i en uge
- *Forebyggelse af bakteræmi* - amoxicillin 1 time før - éngangsdosis

Indikationer for anvendelse af antibiotika til børn og unge

- *Oral candidiasis* -
flukonazol (syst.) eller mikonazol (lokalt):
1 uge
- *Akut primær herpetisk gingivostomatitis og alvorlig herpes labialis* -
aciclovir: 5 dage

Behandlingsstrategi

Fenoximetylpenicillin = penicillin V
er *førstevalg*spræparat, fx:

Abbopen®,

Calciopen®,

Kåvepenin®,

Tikacillin®.

*Penicillin er baktericid*t

Behandlingsstrategi

MIC = *minimum inhibitory conc.*

Jo lavere - jo mere effektiv

Mundhulebakterier:

Penicillin V: **MIC lav**

Ampicillin: **MIC høj**

Behandlingsstrategi

Penicillin V:

Voksendosis - profylaktisk:

2,4 g 1 time før indgreb

Barnedosis - profylaktisk:

0,4 - 1,6 g 1 time før

Voksendosis - kurativt:

1,2 g 2-3 x dagl. i 2-3 dage

Barnedosis - kurativt:

50 mg/kg/døgn i 3 doser

Behandlingsstrategi

Amoxicillin: Profylaktisk ved risiko for bakteræmi hos høj-risikopatienter: tidl. endocarditis eller klap-
protese: Amimox®, Imacillin®: 3 g 1
time før.

Anvendes undertiden til behandling af refraktære tilfælde af marg. parodontitis (2-3 uger).

Dosis: 0,75 g 3 x dagl. i 2-3 uger

Behandlingsstrategi

Hvis pt. skal dækkes mod bakteriæmi og er *allergisk* overfor penicillin, kan følgende anvendes:

1. **Erythromycin** 1,5 g 1 time før +
0,5 g 6 timer senere, eller:
2. **Clindamycin** (Dalacin®) 0,6 g
1 time før

Erythromycin og Clindamycin er bakteriostatiske

Behandlingsstrategi

Ved penicillinallergi er førstevalgspræparatet i dag et makrolid, fx *azithromycin*, som koncentrerer sig i celler med bakterier

Behandlingsstrategi

Azithromycin: Azitromax® 250 mg

Kurativt:

Voksen dosis: 500 mg 1. dag, derefter
250 mg i 3-4 dage.

Barnedosis: 10 mg/kg 1. dag, derefter
5 mg/kg i 3-4 dage

Pulver til mikstur 40 mg/ml

Behandlingsstrategi

Metronidazol er effektiv mod anærobe bakterier, spec. Bacteroides. Indikationer for anvendelse i mundhulen:

Akut nekrotiserende ulcerativ gingivitis

Kronisk osteomyelitis

I øvrigt til langt de fleste mundhuleinfektioner i stedet for penicillin!

Behandlingsstrategi

Metronidazol: Elyzol®, Flagyl®

Kurativt:

Voksendosis: 500 mg x 3 i 4-5 dage

Barnedosis: 7,5 mg/kg x 3 i 4-5 dage

Bør ikke gives til gravide!

Obs.: Antabus-effekt med alkohol!

Profylaktisk mod ASD: 500 mg 1 time før operation

Behandlingsstrategi

Clindamycin: Dalacinâ 75, 150 mg

Kurativt: (kronisk osteomyelitis)

Voksenedosis: 150 mg x 4 i lang tid

Barnedosis:

Alder 6-9 år: 75 mg x 4

Alder 9-12 år: 150 mg x 3

Alder > 12 år: 150 mg x 4

Behandlingsstrategi

Doxycyklin: Doryx®, Doxyferm®,
Idocyclin, **Vibramycin** 100 mg

Kurativt: (juvenil marg. parodontit)

Voksendosis og børn > 12 år:

Start med 200 mg 1. dag, derefter

100 mg/døgn i 2-3 uger

Behandlingsstrategi

Flukonazol: Diflucan® 50 + 100 mg

pulver til mikstur 10 mg/ml

Kurativt: Candidiasis oralis

Voksendosis: 50 mg dagl. i 7 dage

Barnedosis: 3 mg/kg per dag i 7 dage

Behandlingsstrategi

Mikonazol: Daktar® Kräm 2%

Kurativt: Candidiasis oralis, ragader

Dosis: Slimhinde aftørres, creme påføres 4 x dagl. i 3-4 uger

Behandlingsstrategi

**Aciclovir: Geavir®, Zovir®,
Zovirax® tabl. á 200 mg**

*Kurativt: Primær, herpetisk gingivo-
stomatitis*

Dosis:

Voksne og børn > 2 år:

200 mg x 5 dagl. i 5 dage

Børn < 2 år: 100 mg x 5 dagl. i 5 dage

MISBRUG AF ANTIBIOTIKA

1. Anvendes til ikke-antibiotika krævende sygdomme som fx morbilli, parotitis eller infektionssygdomme i de øvre luftveje, hvor antibiotika er ineffektive i 90% af tilfældene

MISBRUG AF ANTIBIOTIKA

2. Anvendes til behandling af feber af ukendt ætiologi

MISBRUG AF ANTIBIOTIKA

3. Ukorrekt dosering:

- excessive mængder (for lang behandlingstid)
- suboptimale doseringer (for lille dosis)

MISBRUG AF ANTIBIOTIKA

4. Alene antibiotikaterapi, fx til behandling af abscesser og nekrotisk væv, hvor kirurgi er indiceret

MISBRUG AF ANTIBIOTIKA

5. Mangelfuld bakteriologisk information (ingen podning eller resistensbestemmelse)

Bivirkninger af antibiotika

- **Resistensudvikling**
  - skyldes overforbrug, misbrug og fejlagtig brug af antibiotika
- **Mavetarmproblemer:** diarré, kvalme (illamående), opkastning (kräkning)
  - ændringer i mavetarmfloraen. Kan ofte forebygges ved at indtage antibiotika umiddelbart før måltider og indtage sure mælkeprodukter (mælkesyrebakterier)

Bivirkninger af antibiotika

- Drug fever (type III reaktion) Ses i 1-3%.
5-10 dage: Ledsymptomer, svingfeber, nyre-leverpåvirkning, exantem
- Superinfektion. Svamp i mundhule og vagina
- Allergi

Bivirkninger af antibiotika

- ALLERGI: Penicillin 2-4%
  1. Exantem
  2. Quincke ødem
  3. Anafylaktisk shock
- Behandling af 1): *Antihistamin*: Teldanex®
30–120 mg po.
- Behandling af 2) og 3) :
Injektion af 0,1-0,5 mg *adrenalin*
sublingualt. Må gentages én gang